

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Om Krønikens Dyrkning

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 336. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1816_297_12-txt-shoot-idm585/facsimile.pdf (tilgået 10. april 2024)

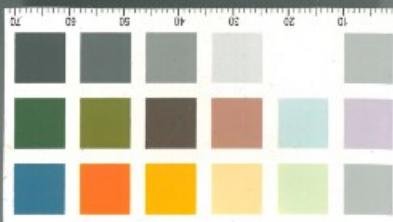
Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

337

Land begyndte at vagne, og stilede tydelig paa en historisk Reformation; for endnu Løsenet var givet fra Bittenberg, ja uagter den manglende Kroft og Modenhed til uden udvortes hjælp at trænge igjenem, reiste den sig dog, saavel ved sin umiddelbare Virksomhed som ved sit Forbund med Luther et helligt Minde, der i mine Nine tillige er et sikkert Forvarsel om at en historisk Reformation vil i Tidens Hylde udgaae fra Jæderne landet. At Niims Kroniken var den første Bog som man ved end i det 15te Aarhundrede udgik paa Prent i København, er for anmarket, og forend 1517 vare Saxonie, Saxos Kronike, Peder Laales Ordbogs, en latinistisk dansk Ordbog, og Verlegheds Poststuen alle trykte og det tildeles i flere Udgaver. Såligt kan vel synes mange ubetydeligt, men dog ingen af dem, der ved hvad Historien har at betyde, og sammenligne fornævnde Bøger med hvad der paa samme Tid i andet Lande udkom, thi de vil udentvist finde, at ingenfeds funnjoede sig en saa reen historisk Land, eller sig en Trævhed, med at felle Jædernes Minde og betanke Follets Zav, Utdruckt for den historiske Land i Danmark paa den Tid, vor Christen Pedersen, Saxon, Laale og Ordbogens Udgiver, samt Poststuenes Forfatter, en af de sjeldne Danneænd med

338

Giv og Sjæl, der og siden, som Lutheres øgle Discepel, ved at rette det Ny Testamente, man paa Helsingør. Danck havde sammenstuet, og ved mange godesige Skrifter har hjemlet sig en hoi Platå mellem Dannemarks Reformatorer, stodt hans Navn ei glimre over nogen Bispestol, stonde man ei engang ved, hvor han blandede og henset, efterat have udført sin bestilkede Skriving. Dog, Historien talder ham Dannemarks første Historiograph, og stundt han selv ingen Argnise strev, sat dog vist Enhver som kan skrive den, gladstig dele Navn med ham, eller hvad mere er, kaldt ham Danck Histories Plejefader, hvem vi ei alene man tolke for Saxon ubetadelige Bog, men for fan mangt et kraftigt Ord til Oprækelse af den historiske Land, som vist ei var frugteloft. Om han har forbandsket Saxon, som rimeligt er, man må nu lade uafgjort, hvem han deler Ven med for Udgaven af Peder Laales Ordbogs, der udgiore saa vigtigt et Bidrag til den danske Aands og Morderkmalets Historie, og of den Ordbog der på engang fører os at kende Jædernes latinistiske Sprækunstslab og Morderkmalets Tilstand paa den Tid, det ved vi ikke, men at han har Detal deri, ved vi. Endelig er hans Poststue, som kun er der ikke kende den, kaldt en Dovrestue

339

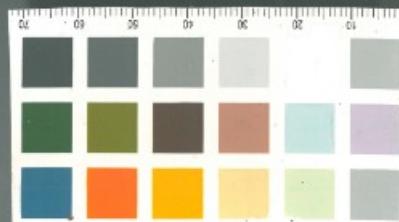
telle, et af de helligste Mindesmærker over konge Sandheds Kærlighed, Christendom og Veltalens hed som Historiens kiender, og den er det især, som beviser hvad Dannemarks opnagende historiske Land alt dengang havde i Sinde. At Vor dommen i denne Bog er et aldeles ven, og at de, Predikenerne vedhængte, Fortegn indeholder meget Haabetlagt, folger ei alene af den Omstandighed, at Christen Petersen var ingen Luther; men ogsaa af den Magt indgrose Bibelsætter altid enstund over sig over Reformatore som Luther. At derimod Bogen er skrevet af Medhjælp over Folket, der, som det hedder, vel sjælden sik Predikeren at høre, at den ved at forsvar Bibelens Oversættelse paa Danske med den indlysende Grund at Folket maa kende det Ord der skal domme dem, og med den kostelige Besværlighed, at havde nogen af Apostlerne flevet til Dannemarks Indbyggere, havde han sikkertlig freset sig paa ret Danske, saa alle kunde det forstaa; at fremdeles Troen paa Christum — Christi Pinnes Indkommelse — sattes højt over Dommer Marias og alle Helgenes Bonner, over Gaste og Spægelse og alle saalalige gode Gierninger; at endelig Gores dræget i disse Homilier med den høieste Simpelhed fruerer Skionheds, Kraft og Salvelse i en Grad,

(25)

340

der i det mindste paa den Tid vist er magles, bet er King, som ei altene gjort Bogen høist mærkelig i Dannemarks men i hele Kirkens Historie, uagter jeg troer at vores stivende Comediantere ere de eneste som have kommet Jærtagns Postilleu ihu. Hvortledes Dannemarks historiske Land i de folgende Aars hundrede gav sig tilkende, vil jeg ikke her omtale, dels for ikke umodvendig at gjenlæge mig selv, dels fordi vi i alle reformerede Lande finde i det 16tende og 17tende Aarhundrede i større og mindre Grad en Retning til historisk Gyssel, som en nødvendig Folge af Christelig Videnskabelighed, og endelig fordi Reformationen i Danmark ikke antog den dybe, eindommelig historiske Charakter, som Nørrelsen forud kunde lader formode. Dette være ingentunde sagt til Formærkele for de danske Reformatore, elstværdig er deres Væskebedehed, nødvendig var Efterligningen, naar Folket ville blive i Sandhed, thi en Land som Luther var ikke opstanden på Marken, og at ville havde sin Selvstændighed imod en højere Land som folger Sædhet, er den brede Vis til Videnskelse, som Zwingels og saamange andres Exempel viser, og som lader sig paa det klartse bevis; Christen Petersen var udentvoer det stort Hoved mellem Dannemarks Bogsteder paa den Tid, men uagter han godt følde, som iblandt andet Vo-

341

gen om Bornetugt viser, at man ikke tog Sagens højt og historisk nok, saa manglede han dog den store Erkiendelse, og Formandskraæren som Luther besad, og var sei for den daarlige Forsøngetighed at ville synes hvad han ikke var. I det jeg altsaa med inderlig Glæde dømte ved det elskværdige Grundsænk hos regte Dannedønd, at mistro egen Kraæf og Forstand, og saa lange det uden Sondheds Hjælp nægtes er muligt, unddragte sig fra det ligesaa farlige sem vanstelige Formandskab, nævner jeg kun hine historiske Forværtier, fordi det er nødvendige, fordi den Tid er kommet, da vi ikke længere, endet at fare vild fra Sandbed, kan følge noget andet Folk, den Tid og Tidet, da Dannedønd maa tage Nogeten som Kirke-Væger, hvis Kirken ei skal vanhelligs, Altreter besmittes af Baals Prester og Propheter, og het selv hengive sig til en Tunstelplads for Trold og Misser; soedi Tidet er kommet da man vil reformere, ikke Kirken efter Historien, men Historien efter Naturen, da man i rosende Daarlighed vil forvandle Historien til en Mythe, giøre det til Skin, hvorved alt Jordisk ere har sin Virkelighed, giøre Tiden, der er af Forandrings-Grundbold, til Skægge af en evig Forvandling — af en Umulighed. — Nu skal

(25 *)

342

det vise sig, om Historien har en trofast Sen i Dannedønden, vise sig hvad der kommer ud af den kærlige Tale som er holdt gennem Elbernes Lov mellem Odan og Saga i boligende Gale, om Odan har inddrukket Kraft og Forstand af det dybe, geldne Væger, med hvilket Saga i Stikhed har kvægethans Hjerte, evilstet hans Land. Nu gisæder det, om Dannedønden tor bryde en Lanse med Logtem og foglende Trode til Sagas Øre, om han i seirrig Kamp tor bewise sin Herkomst, bewise His storiens Virkelighed ved Heltebaad af dens Land; eller om han vil, seig og forsagt, forægje sin Herkomst, beskynde sin Moder, forjuge sine Fædres heilige Land, og synke livlos i Naturrens gabende Ugrund; nu gisæder det, om Sværen, der svommede taus gennem Elben i de heilige Bamde, hoormed Norner besænkede Ugbrasill, kan til, da Asten tykkes at rave for Ridhøgs Land, eller solet sig løst af Norners Haand til Asten's Top med de sidste heilige Draaber af Urbas Kilde, solet sig gennemgledet af Livets Væld, glemmentonet af alle Engles forenede Stemme, nødt til at løste sin Most i Sang, stændt den veed at Hjertet hensmelte i Tonernes Strom. Dog, uden Billeder, tydelig, strængt, det skal vise sig, om Verdens mest historiske Folk, der ei kan undstås sig for den Øvers

343

bevilling, at al saab Bidstab maa være historisk, udspringe af Historien og saesse vende tilbage til den, at Tiden ene kan forklare hvad Tiden udvikler, at den hele Menneskeslægt ene kan vise hvad det enkelte Menneske har at betyde, at Mennesket uregelmæssigt kan høre til Naturen med sin Legeme, men til Historien med sin Aand, legemlig til det indstørrelse Rump, aandelig til hele Tiden, og at da, saavist som det er Aanden der skal forklare Legemet, maa og Tiden forklare Rumpet, Historie Naturen; det skal vise sig, siger jeg, om Folket, der ikke kan undgå denne Overbevisning, vil forage og trodsé den, lade den modsatte Logn gielde for Sandhed. Men jeg vil end sige: det er umueligt, enhver Trods imod Historien af det enkelte Menneske eller Folk, er, som man lettelig seer, en Trods imod den ganske Menneskeslægt, en afmægtig Trods af en Deel mod den Hælhed hvori den alene har Liv og Dødning, af en enest Lev mod hæt Legemets Aand, og Folgen maa, i det Aandelige som i det Legelige, vorde, at den opfattige Lem henvisner, i det den udstedes for Livets Samfund i en selvsædlig Dob, den eneste Selvstændighed en Deel kan nære ved Kamp mod sin Hælheds Aand; men ligesom Hjertet, Forenings-Punkten af Aand og Legeme, ikke kan bekæmpe Enheden uden umidd-

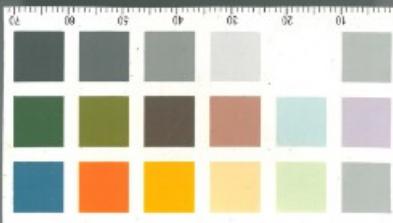

344

belig at bekæmpe sig selv, og si fuldføre Salomon, het uden hæle Legemets Oplosning, saaledes kan si heller det mest historiske Folk, der er Udtrykket for Menneske. Slægtens Hjerte, forage eller bekrige Historien, uden ligefrem at forage og bekrige sig selv, kan ikke visne og døe, uden at hæle Menneske. Slægten sat med det samme aandelig udde, og det kan den ikke, for dens Maal er naaet, og dens Maal er Opdagelse i den evige Sandhed, hvis timesige Billeder den var. Altsaa, i Dan nemmed skal Mennesket forklares, og da det man see igennem Historien, maa den nødvendig til Dogens Ende finde i Dannemænd liærlige Sonner og trofaste Dyrkere. Men, de ere ikke alle af Dan, som kunde sig Dannemænd, Historien lægger os at Danse ere omment ligsaavidt absprænt som Jøder, kan med den Fortsættelse som er nødvendig mellem Hjertet og Aand, at de ere ligesaa sammenblandede som Jøderne adskilte, thi i Blodet har Hjertet Samfund med det ganske Legeme, Aanden kan kun forenes med Hjertet, alt umiddelbar Samfund mellem Aand og Legeme er en Besættelse. Dog, dette, der kan i Fortvigaande anmarkes, kan En hvær, som han har Lyst betænke eller overspringe, her er det Hovedsagen at betænke, det vel vor muligt at Dannemænd blev Historien tro, uagtet den

Hand maatte syne fra Daners gamle Mark. Omids-
terlig kan vi være sikre ons, at saalænge hanst Tun-
gemaal hænger over Marken, saalænge Folket der
har ikke myrdet sig selv, saalænge Hjertet ligget
paa des Tunge og hænger ved Hædrene, saalænge
er Landen i borstlygtet, saalænge er der endnu paa
Marken Dannemænd, i hvis Aftom Slægten skal
forklares, om den end en gang skal, for at undgaae
Ødelegelsens Bederslægtselighed, flygte med sendes-
knust Hjerte, men med Hædrenes Land og Umin-
delse, fra Hædrenes Grave. At det nu og virkelig
er saa, at Historien, selv i det forrige, saa aldeles
ukistoriske Aarhundrede, beholdt varme Venner og
flittige Ørklere her, det har jeg for anmærket, og
vil kun tilfoie, at hvormeget man end samlede, og
hvori seent det end gik fra Haanden, blev bag i Dan-
nemark, saavidé jeg veed, flere og vigtigere Haands-
krister til Historiens Oplysning dragnede forbyset, end
i alle Europas øvrige Lande tilsammen. At det
kun var Regeringen og enkelte Mænd, som en Urnas
Magnæus og Langebæk, Suhm og Guldberg, der
togte sig varme af Sagen, at det mest af hvad der
blev udgivet, forvandledeßs, med Folkets øvrige Rig-
dom, til Kræmmor-Huse, forbi man ikke skions-
nede paa ellers satte de store Gaver, det er sorges-
ligt, men alt i det ny Aachundredes Mørzenode.

Morgen-Røden, som vel mørk og blodig steg
fra Konge-Dybret, men just derfor mindedes saa
levende om Fædres Dage, alt bengang hørde man
størst Stad i Gjælder-Hornet til at vælte Bathals
Kæmper, og Fædrenes Land slog Øhnenstagers
Hær saa vældig og liggende, at det lod som Skillelsen
fra aldgamle Dage opstige af Hoi, og bandsede med
Sanglystevende hen over Marken, ledte om Aftom,
og førde Sonner at blues, som følde at det var
Fædrenes Ros, hvis Tungemaal og Daad vor
hardtid forglemt. Ikke vil jeg her emtale den Sotg
at hine Tonet tav, da Haanden vilde gribe hvad
kun Hander satte, ikke heller den, at flanamente
Cometer og frommende Blodregn, ja et gruelige
Brændejera maatte til at vække det snokende
Folk, og Iob endda til at virke sorgiawes, ikke heller
den, at jeg selv kun vaagnede i Drømmes;
uden at nægte nogen Sandhed, maatte den end
mishage og fortørne al Verden, maatte den end på
det Dybeste beståmmne haade Folket og mig selv,
vilde jeg her kun tale om de gode Warter, sige,
hvad der er uregteligt, at Historien har i dette
Aachundrede i Dannemark vundet Epistre og Dyna-
lere, som det forrige ingenlunde lod haabe, at mon
sienshelig nu har begyndt at satte de enkelte Mands
Vort i den forrige Alder, at forbansie over den Ej-

347

geghibighed der truede mig at opslugs het, og at frede
venlig om hvad der undgik den store Skidbrud.
Det er unægteligt, at da det lod som Hjerte af alle
skulde revne, da folke Dannemarks Hjerte sig knust,
og vildt hellede briste, end svigter Fædrenes Minde,
Kronen stakbed, men Stammen og Mod bdro forstaaet
net, og turde nu vel syde saa, at Kronen atter
sammengross saa den bliver eet med Stammen, og
lader sig ei kløve mere, men kun mod Mod oprykte
ved sine Dages Ende. Det er, med tydelige Ord,
unægteligt, at Afeivelsen fra Norge saarede Dan-
nemarks Hjerte, men ikke til Doden, saarede til
Livet, thi aldrig, maaske i mange Aarhundreder,
solde det faa dybt sin historiske Natur, Umuligheden af,
uden en forsmodelig Dod, at lebrie ffg fra
Fædrenes Minde; kun eet dybere Sack lod sig tunkne,
ved Skilmissen nemlig mellem Havfuerne og deres
gamle, trofaste Havmand, mellem de danske Her og
Jylland, men ogsaa dette Slag, truede, og alt Haab om
Dannemark maatte man vist opgivet, dersom
Hjertet da ei var ubruede i et højt Angestrig, bero-
som der ikke da havde følt, det var dog bedre at knus-
ses heelt, end at sonderstides. Men, hvo der stod
med mig i sine usorglommelige Dage mellem Dan-
nemarks bogstørste Ungersvende, han saae og med
mig Historiens kærlige Efterne tindte paa Danne-

348

marks Himmel, han saae i et usvigeligt Fortbillede,
hvoe der vilde ses trinnt paa Marken, om Svær-
bet negensinde, synligt for Alle, blinkede i Giende-
haab, og truede mig at oversløre det historiske
Vaab, der trods hvort Sund og hvoe summende
Belge, dybt i Grunden sammenknætter Dannem-
arks Hjerte, som deres Mark, ja han saae, at
det givder vel saa omkent for Danse som alle, at
saamange Hoveder, saamange Sind, men at Hjerte-
erne, trods Hoved og Sind, dog mødes i Fædrenes
Minde. For en Folge af hin dybs Rørelse maa vi
i alle Maader regne Udgavnen af Nordens Rigekos-
niker paa Folkenes Bekostning og til deres Farv,
og har end Forhandlingerne i denne Antebning
maaket stadsfæste, at Fædrenes historiske Aand er
forspundet mangenkeds, hvor man nödig skulde
undvære den, saa have de dog tillige stadsfælet, at
den findes hvoe den er mest uundværlig, og at His-
torien umulig kan komme til at faans flittig, kærlig
Dyrlere, naar den Støgt der nu opgoer, er
kommet til Skjelsaar og Alder, hvis der kun ikke
da skulde være for seent at begynde. Men, Sligt til
kommer det os at forhindre, som alt kan røre Tunge
og Pen, og kunde vi end ikke gjøre et eneste Frem-
sridt, forsvarer den Plej hvorpaa vi staar, til Ude-
sæningen kommer, det maa vi deg med Guds

Hjælp kunne, hægge saa høit et Dannevirke i Høst, at Fuglefængere skal lade det staae, og da overlade til en Slægt, født under bedre Varsler end vi, at mure med Steen hvad vi bygde af Træ, at kaste Klippen i Gabet, naar Øsgene brænde. Hvende gode Varsler kan jeg her ingentunde fortælle, det første, at Marken har haaret en Sprogmester frem, som Raaf, der vel ikke helmer, for han har intettagt alle de Tungemaal der flagte paa Darnemarke, og las det dem fortælle os deres Vilkaar, noget af det Wigstigle der behoves og savneskes til Oplysning af den ny Europas ældre Historie, ja til den menneskelige Aands Historie, hvis unægtelige Mindesmørke Sprogene er. Vel maa man beklage at kun saa Haar endnu ved at slætte saadanne Arbeider, og at de under ublids Omstændigheder maa kæmpe sig frem, men man saae vel troste sig med, at Seier uten Kamp har ei stort at betyde. Det andet gode Varsel kalder jeg Behudelsen af e' Værk, der vil leveres Udgiv af alle uxykte islandiske Sagene, og er en Deel af den Forberedelse til Historiens grundige Ærkeining, vi for ventede, saa det fulde giøre mig indeelig ondt, om dette Aarhides danske Udgave skulde kræve saa store Dyoffeelse af Forsatteren — Prof. P. E. Müller — at han maatte lade den fare, tiges som jeg paa den anden Side maa sige, at de Spa-

ffellese, der i denne Henseende staa i hans Magt, holder han, som Dannemand, sit Fædreland, og vil til dem vel ei heller findes uvillig.

Her kommer da af sig selv Talen om, hvad vi nærmest høre at giøre til Besiddning og Fortæreelse af et grundigt historisk Studium. At dertil fornemmelig hører Opvækstelse og Opplaring af Folkes historiske Aand det er intyssende, da Folket i alene man nære, men bære og fostre de Boglærdes, og et Studium uden Vand og Varme er kun et tomt Blændverk, der ligesaaledt læree som gavner os noget, og et af vores første Skridt mas da aabenbar være at lade Fædrene igennem deres Historie, om muligt, indgyde Sonnerne deres Land, noget der jo eg er Hensigten med den ny Udgave af Saxo og Snorro. Man, hvorledes skal vi bringe Menigmænd til at læse de Kronikler han har glemt, og til at læse dem med Nutte, det er egentlig et langt vigtigere og vanskelligere Spørgsmaal, end det, hvor vi skal saas Henge og Stykke nok; thi Kronikken kunde jeg gjerne selv hæftet trykt, men at støffe dem ordentlige Læsere, det er Konsten som har brædt mig mere end mind og al Verdens Henge, det er en Punkt hvor man ikke kan staa, og hvor det dog alt ikke vil gan, thi vilde man endog, hvad dog rigtig er tungt, stan en Streg over hele den oldis-

